

Manglende årsaksforståelse av 22. juli-terroren

Torgeir M. Hillestad

professor i psykologi, Universitetet i Stavanger

Politisk-ideologiske faktorer er ingen hovedårsak til terrorhandlingene. Vanlige borgere i dagens Norge begår ikke massedrap.

Debatt: 22. juli

Arne Klyve hevdet i januarnummeret at terrorhandlingene 22. juli måtte forstås også på bakgrunn av marginaliseringen av en gruppe unge menn. Reduksjonisme, kommenterte Torgeir M. Hillestad i februarnummeret, og fikk svar fra Klyve som mente Hillestad hadde sendt innlegget hans til kokvask.

Arne Klyve leverer i marsnummeret av Tidsskriftet et svar på min kritikk av hans første innlegg angående årsakene til 22. juli-terroren. Han gjentar stort sett påstandene om politiske og ideologiske faktorer som hovedårsak bak gjerningsmannens handlinger. I tillegg flytter han fokus over på noen heller løse betraktninger over hvordan ulike verdiperspektiver angivelig styrer vår oppfatning av og innsikt i problemer vi forsøker å forklare og forstå. Han klarer imidlertid heller ikke her å være noenlunde presis. Det hele begrenser seg til et par vage formuleringer om at vitenskapen velger noen verdier og posisjoner mens andre nødvendigvis velges vekk, samt en heller meningsløs påstand om at å hevde noe annet innebærer et «utdatert vitenskapsteoretisk syn».

Relativisme

En kunne få inntrykk av at en her står overfor den rene relativisme der ulike «verdier» i utgangspunktet er like relevante og adekvate når det gjelder å forklare bestemte hendelser og fenomener. Med slike luftige oppfatninger som ser ut til å ligge til grunn for Klyves årsaksoppfatninger av terrorkomplekset, ser rene politiske spekulasjoner og ideologiske oppfatninger ut til å ha forklaringsverdi. Klyve ser imidlertid ikke ut til å være særlig oppdatert på nyere vitenskapsteori der en slett ikke velger posisjon fritt etter eget verdisyn, men snarere ut i fra hvilken tilnærming som synes å kunne inkorporere flest forklaringsvariabler og data i sitt konsept.

Hvis en ser på lignende handlinger i den vestlige verden, finner en nesten uten unntak at slike handlinger er utført av marginaliserte og sosialt isolerte og dårlig fungerende enkeltindivider.

Klyves kunnskapsgrunnlag synes derfor inadekvat eller i beste fall utilstrekkelig. Dette framkommer også i hans påstander om at politisk-ideologiske faktorer skulle kunne gi en hovedforklaring på 22. juliterroren. Hvis en ser på lignende handlinger i den vestlige verden, finner en nesten uten unntak at slike handlinger er utført av marginaliserte og sosialt isolerte og dårlig fungerende enkeltindivider. Dette peker klart i retning av bestemte personlighetsbetingelser som hovedårsak. Hvis rene politiske påvirkninger og overbevisninger, med utgangspunkt i ekstrem

ideologi, hadde vært hovedårsaker, slik Klyve og andre hevder, ville vi logisk sett vært belastet med titalls og kanskje enda flere masse mordere enn bare slike enkelttilfeller. En *slik* situasjon finnes imidlertid verken i Norge eller i noe annet liberalt demokratisk land i dag.

Ikke i Norge

Derimot finnes betingelser der politisk-ideologiske årsaker til masse mord er fremtredende i nettopp kulturer og politiske systemer der totalitarisme, ekstremisme, undertrykkelse og hat-ideologier er satt i system, for eksempel i det tidligere Nazi-Tyskland. Ser vi på Holocaust og andre tilfeller av masse mord i denne sammenhengen, er det som slår oss, at her lykkes en også ofte i å mobilisere «vanlige» og i andre sammenhenger godt sosialiserte individer til å delta i massedrap. Slike betingelser er (heldigvis) ikke til stede i dagens Norge. Vanlige borgere utfører ikke massedrap mot minoritetsgrupper og andre i vårt land i dag. Det som var mulig under ideologisk og politisk påvirkning i Nazi-Tyskland, ville være både umulig og absurd i Norge i dag. Dermed er også Klyves «analysemodell» ubrukelig i forståelsen av 22. juli-terroren.

torgeir.hillestad@uis.no